

Sygn. akt XXI Pa 317/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXI Wydział Pracy w składzie:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Kornaszewska-Kostaniak
Sędziowie:	SO Bogumił Patulski (spr.) SO Monika Sawa
Protokolant:	st.sekr.sądowy Marlena Skonieczna

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 grudnia 2014 r. w W.

sprawy z powództwa P. C.

przeciwko Ministerstwu Spraw Zagranicznych w W.

o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 22 stycznia 2014 roku sygn. akt VIII P 879/13

1. oddala apelację;

2. zasądza od P. C. na rzecz Ministerstwa Spraw Zagranicznych w W. kwotę 900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

Sygnatura akt XXI Pa 317/14

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 10 sierpnia 2013 r. skierowanym przeciwko Ministerstwu Spraw Zagranicznych powód P. C. wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 29.520,08 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 31 grudnia 2010 r. oraz zasądzenie na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych.

Pismem z dnia 11 grudnia 2013 r. powód ograniczył swoje żądanie i wniósł o zasądzenie kwoty 10.620 zł, cofając pozew w pozostałym zakresie. Na rozprawie w dniu 16 grudnia 2013 r. powód zrzekł się cofniętych roszczeń w stosunku do pozwanego.

W odpowiedzi na pozew z dnia 25 września 2013 r., pozwane Ministerstwo Spraw Zagranicznych wniosło o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 22 stycznia 2014 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie pierwszym umorzył postępowanie w zakresie roszczenia o wynagrodzenie ponad kwotę 10.619,82 zł, w punkcie trzecim oddalił powództwo w pozostałym zakresie. W punkcie trzecim Sąd pierwszej instancji zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód został zatrudniony u pozwanego na podstawie umowy o pracę na czas określony od dnia 12 lipca 2010 r. do dnia 31 lipca 2014 r. na stanowisku kierowcy-intendenta. Miejszem pracy powoda był Konsulat Generalny RP w K.. Stosunek pracy z powodem został rozwiązany za wypowiedzeniem pracodawcy w dniu 30 czerwca 2012 r.

Powyższy stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ustalił w oparciu o zgromadzony w toku postępowania dowodowy materiał w postaci dokumentów, których wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu oraz nie była przez strony kwestionowana.

Sąd Rejonowy oddalił wnioski dowodowe stron o przesłuchanie świadków, gdyż niniejsza sprawa mogła zostać rozstrzygnięta w oparciu o obowiązujące przepisy oraz twierdzenia pozwu, w których sam powód stwierdził, iż wydłużenie jego godzin pracy wynikało z intensywności pracy konsula generalnego, rozległości okręgu konsularnego oraz obciążenia pracą intendenta, bez konieczności przesłuchiwanie świadków. Nie było konieczne w niniejszej sprawie ustalanie, czy powód faktycznie pracował w godzinach, które wskazywał w pozwie, gdyż udowodnienie tego faktu nie zmieniałoby rozstrzygnięcia Sądu. Fakt, iż ewentualna praca powoda w godzinach nadliczbowych wynikała z potrzeb służby zagranicznej została przyznana przez powoda w pozwie i jest logiczna.

Sąd Rejonowy powołał się na art. 32 § 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej (Dz. U. z 2001 r., nr 128, poz. 1403), zgodnie z którym jeżeli wymagają tego potrzeby służby zagranicznej, członek służby zagranicznej wykonuje pracę poza normalnymi godzinami pracy, a w wyjątkowych przypadkach także w niedziele i święta, bez prawa do oddzielnego wynagrodzenia i prawa do czasu wolnego w zamian za czas przepracowany.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w niniejszej sprawie jest faktem bezspornym, iż powód był członkiem służby zagranicznej i wobec powyższej regulacji nie przysługiwało mu dodatkowe wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych. Ponadto sąd meriti zaznaczył, że sam powód w pozwie przyznał, iż przekroczenie przez niego dobowych i miesięcznych norm czasu pracy wynikało z intensywności pracy konsula generalnej, rozległości okręgu konsularnego konsulatu w K., jak również obciążenia pracą intendenta. Zadania te bezsprzecznie mieszczą się w pojęciu „potrzeb służby zagranicznej”, na których opiera się art. 32 § 1 ustawy. W ocenie Sądu Rejonowego, nawet w przypadku udowodnienia przez powoda, iż pracował w godzinach nadliczbowych nie przysługiwałoby mu dodatkowe wynagrodzenie. Dalsze postępowanie dowodowe, zdaniem Sądu, jedynie zbędnie przedłużałoby rozstrzygnięcie niniejszej sprawy.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego złożył powód, zaskarżając go w zakresie punktu II i III, wnosząc o jego zmianę poprzez zasądzenie na rzecz powoda kwoty dochodzonej pozwem oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy a także o przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego w trybie art. 193 Konstytucji dot. zgodności art. 32 § 2 ustawy o służbie zagranicznej w zakresie w jakim pozbawia pracowników służby zagranicznej niesprawujących funkcji kierowniczych i niebędących wysokimi funkcjonariuszami publicznymi, prawa do wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych oraz prawa do czasu wolnego za czas przepracowany.

Zaskarżonemu rozstrzygnięciu powód zarzucił naruszenie art. 217 § 1 i 2 k.p.c. poprzez: oddalenie wniosków dowodowych w postaci przesłuchania powoda oraz świadka A. C., nierozpoznanie wniosku dowodowego dotyczącego

zobowiązania pozwanego do przedłożenia informacji o liczbie etatów w Konsulacie Generalnym RP w K. w roku 2009, 2010. W ocenie powoda konsekwencją powyższego było nierozpoznanie istoty sprawy.

Drugim z zarzutów podniesionych przez powoda było naruszenie art. 32 § 2 ustawy o służbie zagranicznej poprzez niewłaściwe zastosowanie oraz art. 151¹ § 1 k.p. poprzez jego niezastosowanie tj. błędne wywodzenie braku prawa do wynagrodzenia za prace w godzinach nadliczbowych z samego faktu posiadania statusu członka służby zagranicznej, podczas kiedy utrata prawa do wynagrodzenia za godziny nadliczbowe następuje ze względu na potrzeby służby zagranicznej.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Na rozprawie apelacyjnej Sąd Okręgowy oddalił wniosek o zwrócenie się do Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXI Wydział Pracy zważył, co następuje:

Apelacja powoda jako niezasadna nie podlega uwzględnieniu.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji poczynione w toku postępowania i przyjął je za własne. Sąd Rejonowy w sposób wyczerpujący zgromadził materiał dowodowy, wszechstronnie rozważył wszystkie przeprowadzone dowody i w sposób zgodny z zasadami oceny materiału dowodowego wynikającymi z art. 233 k.p.c. wprowadził wnioski, stanowiące podstawę zapadłego rozstrzygnięcia.

Zdaniem Sądu Okręgowego prawidłowo dokonano także ustalenia stanu prawnego, właściwego dla zawisłego sporu oraz jego wykładni. Dokonana subsumpcja doprowadziła do prawidłowego rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Analiza zaskarżonego rozstrzygnięcia w oparciu o materiał dowodowy zebrany w sprawie i zarzutów apelacji prowadzi do wniosku, że Sąd pierwszej instancji nie dopuścił się zarzucanych mu uchybień. W ocenie Sądu drugiej instancji nie zaistniały także przesłanki skutkujące nieważnością postępowania.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych przez powoda, należy wskazać, że koncentrują się one wokół rozumienia sformułowania użytego w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej tj. potrzeb służby zagranicznej. Zgodnie ze wskazanym przepisem, jeżeli wymagają tego potrzeby służby zagranicznej, członek służby zagranicznej wykonuje pracę poza normalnymi godzinami pracy, a w wyjątkowych przypadkach także w niedziele i święta, bez prawa do oddzielnego wynagrodzenia i prawa do czasu wolnego w zamian za czas przepracowany.

W ocenie powoda Sąd Rejonowy nie tylko nie wyjaśnił jak należy rozumieć pojęcie potrzeb służby zagranicznej, ale nie wziął pod uwagę, że utrata prawa do wynagrodzenia nadliczbowego następuje dopiero, jeżeli wymagają tego potrzeby służby zagranicznej. Zdaniem apelującego Sąd pierwszej instancji przyjął, że członkom służby zagranicznej w ogóle nie przysługuje prawo do nadgodzin.

W odpowiedzi na te zarzuty należy wskazać, że choć Sąd Rejonowy nie sprecyzował definicji pojęcia potrzeb służby zagranicznej, to przy wykładni przepisu art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej nie pominął tego czynnika warunkującego pozbawienie członka służby zagranicznej prawa do wynagrodzenia i prawa do czasu wolnego za pracę w godzinach nadliczbowych oraz w niedziele i święta.

Należy się zgodzić z powodem, że ze zdania sformułowanego w uzasadnieniu wyroku: „(...) powód był członkiem służby zagranicznej i wobec powyższej regulacji nie przysługiwało mu dodatkowe wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych”, można wywnioskować, iż zdaniem Sądu pierwszej instancji członkom służby zagranicznej w ogóle nie przysługuje prawo do nadgodzin. Wniosek taki nasuwa się jednak tylko w sytuacji, w której zdanie to zostanie potraktowane wybiórczo i poddane analizie bez kontekstu. Zaznaczenia wymaga bowiem, że pełnomocnik powoda pominął w apelacji następne zdania z uzasadnienia Sądu Rejonowego, który stwierdził, że: „(...) sam powód w pozwie przyznał, że przekroczenie przez niego dobowych i miesięcznych norm czasu pracy wynikało z intensywności pracy

konsul generalnej, rozległości okręgu konsularnego konsulatu w K., jak również obciążenia pracą intendenta”. Zdania te bezsprzecznie mieszczą się w pojęciu potrzeb służby zagranicznej”. Gdy weźmie się pod uwagę całość rozważań Sądu Rejonowego, a nie tylko ich fragment, widać, że nie pominął on tego, że pozbawienie członka służby zagranicznej wynagrodzenia za godziny nadliczbowe czy prawa do czasu wolnego w zamian za czas przepracowany jest uzależnionego od wykonywania pracy na skutek potrzeb służby zagranicznej. Zdaniem Sądu pierwszej instancji do pracy wykonywanej na skutek szczególnych potrzeb służby zagranicznej należy zaliczyć czynności związane z intensywnością pracy konsul generalnej, wynikające z rozległości okręgu konsularnego konsulatu w K., obciążenia pracą intendenta.

Sąd Okręgowy podziela przedstawione powyżej stanowisko Sądu Rejonowego, w tym zakwalifikowanie przez Sąd pierwszej instancji pracy powoda w godzinach nadliczbowych do wynikającej z potrzeb służby zagranicznej. Zaznaczenia wymaga, że orzecznictwo i doktryna nie wypracowały definicji potrzeb służby zagranicznej. Ponieważ podobne uregulowanie zostało zawarte w ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, Sąd drugiej instancji dla określenia definicji tego pojęcia, posłużył się rozumieniem w doktrynie pojęcia „potrzeb urzędu”.

Zgodnie z art 97 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej jeżeli wymagają tego potrzeby urzędu, członek korpusu służby cywilnej na polecenie przełożonego wykonuje pracę w godzinach nadliczbowych, w tym w wyjątkowych przypadkach także w nocy oraz w niedziele i święta. W doktrynie przyjęto, że praca, której wymagają potrzeby urzędu to realizacja zadań urzędu, która determinuje zaangażowanie członków korpusu służby cywilnej. Natomiast użyte w ustawie pojęcie wyjątkowych przypadków odnosi się do potrzeb szczególnych, których niezaspokojenie mogłoby prowadzić do zakłóceń w realizacji podstawowych zadań urzędu lecz może także wynikać z oczekiwań społecznych czy zdarzeń losowych (J. Jagielski, K. Rączka, Komentarz do ustawy o służbie cywilnej, Warszawa 2001, s. 291; M. Mazuryk, Komentarz do art. 97 ustawy o służbie cywilnej, [w:] W. Drobny, M. Mazuryk, P. Zuzankiewicz, Ustawa o służbie cywilnej. Komentarz, LEX 2012).

Mając na względzie powyższe Sąd Okręgowy przyjął, że w niniejszej sprawie potrzeby służby zagranicznej należy rozumieć jako realizację zadań konsulatu, determinującą zaangażowanie członków służby zagranicznej. Wyjątkowe przypadki, które uzasadnią pracę w niedzielę i święta to takie, których niezaspokojenie mogłoby prowadzić do zakłóceń w realizacji podstawowych zadań urzędu lecz może także wynikać z oczekiwań społecznych czy zdarzeń losowych. W takim rozumieniu pojęcia potrzeb służby zagranicznej, mieści się praca wykonywana przez powoda w godzinach nadliczbowych która, jak powód sam wskazał, wynikała z intensywności pracy konsul generalnej, rozległości okręgu konsularnego konsulatu w K. oraz obciążenia pracą intendenta.

Pragmatyka pracownicza jaką jest ustawa o służbie zagranicznej reguluje kwestie czasu pracy w sposób odbiegający od zasad ogólnych. Mając na względzie rozważania przedstawione powyżej Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, że do powoda nie miał zastosowania art. 151⁽¹⁾ § 1 k.p. Należy zaznaczyć, że Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie podkreślał potrzebę zmiany regulacji dotyczących czasu pracy zawartych zarówno w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej jak i w innych pragmatykach, w tym ustawie o z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej oraz ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Wskazywał on w swoich wystąpieniach, że choć pragmatyka pracownicza może regulować kwestie czasu pracy w sposób odbiegający od zasad ogólnych, to musi ona być zgodna z Konstytucją oraz Europejską Kartą Społeczną. Rzecznik powoływał się również na stanowisko Komitetu Niezależnych Ekspertów, zgodnie z którym odstąpić od tego obowiązku można jedynie w stosunku do wysokich funkcjonariuszy państwowych, nie zaś wszystkich osób pełniących funkcje publiczne (wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 12.11.2010 r. skierowane do Ministra Spraw Zagranicznych, sygn. sprawy (...), <http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl>).

W odpowiedzi na pismo Rzecznika Praw Obywatelskich, Dyrektor Generalny Służby Zagranicznej MSZ w dniu 20 stycznia 2011 r. poinformował, że treść art. 32 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej w praktyce nie prowadzi do naruszenia praw pracowniczych w zakresie czasu pracy. Ministerstwo wprowadziło bowiem w ostatnich latach wytyczne dotyczące sposobu stosowania obowiązujących członków służby zagranicznej przepisów o czasie pracy oraz właściwego ewidencjonowania czasu pracy, ze szczególnym uwzględnieniem placówek zagranicznych.

Jednocześnie Dyrektor Generalny Służby Zagranicznej MSZ podzielił opinię Rzecznika Praw Obywatelskich o zasadności zmiany powyższej regulacji i wskazał, że trwają prace nad nowelizacją ustawy o służbie zagranicznej, których celem jest m.in. właściwe uregulowanie obowiązującego stanu prawnego w zakresie czasu pracy członków służby zagranicznej (Informacja o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich styczeń – marzec 2011 r., s. 81).

Podobne stanowisko Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił w wystąpieniu z dnia 4 września 2013 r. skierowanym do Prezesa Rady Ministrów, podkreślając, że już od kilku lat sygnalizuje właściwym organom rządowym problem konieczności nowelizacji ustaw, tzw. pragmatyk pracowniczych, dotyczący zasad rekompensowania pracy w godzinach nadliczbowych (sygn. sprawy (...), <http://www.sprawy-generalne.brpo.gov.pl>).

Zgodnie z postanowieniem art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Społecznej (Dz. U. z 1999 r. Nr 8, poz.67), strony zobowiązują się uznać prawo pracowników do zwiększonej stawki wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, z zastrzeżeniem wyjątków w przypadkach szczególnych. W ramach wykładni Karty Europejski Komitet Praw Społecznych uznał pozbawienie prawa dodatków za pracę w godzinach nadliczbowych pracowników zajmujących stanowiska kierownicze oraz funkcjonariuszy publicznych. Odnośnie tej drugiej grupy podkreślił jednak, że nie jest dopuszczalne pozbawienie dodatku wszystkich pracowników sektora publicznego, a jedynie wysokich funkcjonariuszy publicznych (M. Nowak, Prawo do godziwego wynagrodzenia za pracę. Regulacja prawna i treść, Łódź 2007, s.262).

Sąd Okręgowy podziela powyższe stanowisko, że pozbawienie wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych wszystkich bez wyjątku pracowników sektora publicznego, a w odniesieniu do przedmiotowej sprawy, wszystkich członków służby zagranicznej, nie powinno mieć miejsca. Regulacja taka jest uzasadniona jedynie w odniesieniu do wysokich funkcjonariuszy państwowych. Pracownicy należący do tej grupy sami organizują swoją pracę, nie są na bieżąco kontrolowani, a ich wynagrodzenie za pracę jest z reguły relewantnie wysokie, co przynajmniej w części rekompensuje ewentualną pracę w godzinach nadliczbowych.

Pomimo tego stanowiska Sąd zobowiązany jest do orzekania na podstawie i w granicach prawa, które nie daje podstaw do zasądzenia na rzecz powoda wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych. Zgodnie z art. 32 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o służbie zagranicznej powód będący członkiem służby zagranicznej wykonywał pracę w godzinach nadliczbowych, która wynikała z potrzeby służby zagranicznej, bez prawa do oddzielnego wynagrodzenia i prawa do czasu wolnego w zamian za czas przepracowany.

Z uwagi na powyższe, za bezzasadny należy uznać zarzut powoda naruszenia art. 217 § 1 i 2 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych w postaci przesłuchania powoda oraz świadka A. C., nierozpoznanie wniosku dowodowego dotyczącego zobowiązania pozwanego do przedłożenia informacji o liczbie etatów w Konsulacie Generalnym RP w K. w roku 2009, 2010. Świadek C. została powołana przez powoda na okoliczność wykazania faktu świadczenia pracy w godzinach nadliczbowych oraz rozmiaru tej pracy. Z uwagi na obowiązujące przepisy oraz wobec tego, że wskazane przez powoda okoliczności uzasadniające pracę w godzinach nadliczbowych można zaliczyć do potrzeb służby zagranicznej, nie było konieczności ustalania czy powód pracował w godzinach nadliczbowych. Z powyższych względów nie było również potrzeby przeprowadzania dowodu z informacji o liczbie etatów w Konsulacie Generalnym RP w K. w roku 2009, 2010.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w punkcie drugim wyroku zgodnie z dyspozycją art. 98 § 1 k.p.c., na podstawie którego strona przegrywająca sprawę zobowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Zgodnie z regulacją art. 98 § 3 k.p.c. do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez radcę prawnego/adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego radcy prawnego, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony.

Na koszty celowego dochodzenia przez pozwanego swoich praw składało się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego będącego radcą prawnym ustalone zgodnie regulacją § 11 ust. 1 pkt 2 w zw. § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia

przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Stawka minimalna została określona na podstawie § 11 ust.1 pkt 2 tegoż rozporządzenia, zgodnie z którym w sprawach z zakresu prawa pracy o wynagrodzenie za pracę lub odszkodowanie inne niż wymienione w pkt 4 rozporządzenia stawki minimalne wynoszą 75% stawki obliczonej od wartości przedmiotu sprawy. Ponieważ przy wartości przedmiotu sprawy wartość mieszczącej się w przedziale od 10.000 zł do 50.000 zł, stawka minimalna wynosi 2.400 zł, koszty zastępstwa procesowego za pierwszą instancję zostały oszacowane na kwotę 1.800 zł zgodnie z wyliczeniem $75\% \times 2.400 \text{ zł} = 1800 \text{ zł}$. Koszty zastępstwa prawnego za drugą instancję Sad Okręgowy oszacował biorąc dodatkowo pod uwagę § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia, zgodnie z którym stawki minimalne za prowadzenie spraw w postępowaniu apelacyjnym wynoszą przed sądem okręgowym 50 % stawki minimalnej, tj. według wzoru $50\% (75\% \times 2.400 \text{ zł}) = 50\% \times 1800 \text{ zł} = 900 \text{ zł}$.

Zarządzenie: odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powoda.